

Ds 2008:44

Vissa internationella adoptionsfrågor

REGERINGSKANSLIET

Socialdepartementet

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes Offentliga Publikationer på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress:
Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Orderfax: 08-690 91 91
Ordertel: 08-690 91 90
E-post: order.fritzes@nj.se
Internet: www.fritzes.se

Svara på remiss. Hur och varför. Statsrådsberedningen, 2003.
– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som ska svara på remiss.

Broschyren är gratis och kan laddas ner eller beställas på
<http://www.regeringen.se/>

Tryckt av Edita Sverige AB
Stockholm 2008

ISBN 978-91-38-23008-4
ISSN 0284-6012

Förord

Denna promemoria har utarbetats av en arbetsgrupp bestående av tjänstemän från Socialdepartementet. Arbetsgruppens uppgift har varit att ta fram förslag till vissa ändringar i lagen (1997:192) om internationell adoptionsförmedling (LIA) samt att se över frågan om behovet av en särskild reglering för Myndigheten för internationella adoptionsfrågors fördelning av statsbidrag till auktoriserade adoptionssammanslutningar och till de adopterades organisationer.

Stockholm i juni 2008

Innehåll

Sammanfattning	7
Författningsförslag	9
1 Inledning	17
1.1 Utgångspunkter	17
1.2 Frågeställningar som arbetsgruppen har sett över	18
2 Nuvarande ordning	21
2.1 MIA och den internationella adoptionsverksamheten	21
2.2 Lagen (1997:192) om internationell adoptionsförmedling.....	22
3 De auktoriserade sammanslutningarnas sidoverksamhet	27
3.1 Arbetsgruppens överväganden och förslag	27
4 Auktorisation för viss del av ett land eller viss adoptionskontakt	31
4.1 Arbetsgruppens överväganden och förslag	31

5	Det s.k. balanskravet	35
5.1	Arbetsgruppens överväganden och förslag.....	35
6	Statsbidraget	41
6.1	Statsbidraget till auktoriserade adoptionssammanslutningar och adopterades organisationer	41
6.2	Utfall av statsbidraget till auktoriserade sammanslutningar	43
6.3	Adoptionsbidraget	45
6.4	Statsbidragets syften	45
6.5	Arbetsgruppens överväganden och förslag rörande statsbidraget.....	50
7	Ekonomiska konsekvenser	53
8	Författningskommentarer	55
8.1	Förslaget till lag om ändring i lag (1997:192) om internationell adoptionsförmedling	55

Sammanfattning

I denna promemoria redovisas förslag till ändringar i 6 § och 6 a § lagen (1997:192) om internationell adoptionsförmedling (LIA) i frågor rörande auktorisation av sammanslutningar som förmedlar internationella adoptioner. Arbetsgruppen föreslår att Myndigheten för internationella adoptionsfrågor (MIA) ska kunna ge en auktoriserad sammanslutning auktorisation för att arbeta med adoptionsförmedling i en viss del av ett land, eller med viss adoptionskontakt, i stället för att som nu gäller endast kunna ge auktorisation för hela landet. Vidare föreslås att frågan om bedömningen av en auktoriserad sammanslutnings sidoverksamhet ska flyttas till 6a § LIA för att denna bedömning ska göras i det sammanhang som gäller sammanslutningens auktorisation för ett visst land eller viss del av ett land eller med en viss adoptionskontakt. I dag ingår denna bedömning i beslutet om auktorisation för sammanslutningens arbete i Sverige. Arbetsgruppen föreslår också att det s.k. balanskravet enligt 6 a § 1 st. 4 p. LIA tas bort. Slutligen föreslås att fördelningen av statsbidraget till auktoriserade sammanslutningar och adopterades organisationer ska regleras i en särskild förordning. Förslagen väntas inte medföra några ekonomiska konsekvenser.

Författningsförslag

Förslag till lag om ändring i lag (1997:192) om internationell adoptionsförmedling

Härigenom föreskrivs att 6 och 6 a §§ lag (1997:192) om internationell adoptionsförmedling ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §¹

Auktorisation att arbeta med internationell adoptionsförmedling i Sverige får ges endast åt sammanslutningar som har till huvudsakligt syfte att förmedla internationella adoptioner. *Om en sammanslutning även bedriver annan verksamhet än internationell adoptionsförmedling, får den andra verksamheten inte äventyra förtroendet för adoptionsverksamheten.*

Auktorisation får ges endast om det står klart att sammanslutningen kommer att

Auktorisation att arbeta med internationell adoptionsförmedling i Sverige får ges endast åt sammanslutningar som har till huvudsakligt syfte att förmedla internationella adoptioner.

Auktorisation får ges endast om det står klart att sammanslutningen kommer att

¹ Senaste lydelse 2004:769.

förmedla adoptioner på ett sakkunnigt och omdömesgillt sätt, utan vinstintresse och med barnets bästa som främsta riktmärke. För auktorisation krävs vidare att sammanslutningen har styrelse och revisorer samt stadgar som innebär att sammanslutningen är öppen.

förmedla adoptioner på ett sakkunnigt och omdömesgillt sätt, utan vinstintresse och med barnets bästa som främsta riktmärke. För auktorisation krävs vidare att sammanslutningen har styrelse och revisorer samt stadgar som innebär att sammanslutningen är öppen.

6 a §

En sammanslutning, som har auktorisation enligt 6 §, får beviljas auktorisation att arbeta med internationell adoptionsförmedling i ett annat land under förutsättning att

En sammanslutning, som har auktorisation enligt 6 §, får beviljas auktorisation att arbeta med internationell adoptionsförmedling i ett annat land, *viss del av ett land eller med viss adoptionskontakt i ett annat land*, under förutsättning att

1. det andra landet har en adoptionslagstiftning eller annan tillförlitlig reglering av internationell adoption, som beaktar de grundläggande principer för internationell adoption som uttrycks i Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter och i 1993 års Haagkonvention om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner,

2. det andra landet har en fungerande administration kring internationell adoptionsverksamhet,

2. det andra landet *eller den aktuella delen av ett land* har en fungerande administration kring internationell adoptionsverksamhet,

3. sammanslutningen redovisar kostnaderna i utlandet och hur de fördelar sig, och

4. det med hänsyn till kostnadsbilden, *balansen mellan de svenska sammanslutningarna*

4. det med hänsyn till kostnadsbilden och omständigheterna i övrigt bedöms som

och omständigheterna i övrigt bedöms som lämpligt att sammanslutningen inleder eller fortsätter ett adoptionsarbete med det andra landet.

En sammanslutning som beviljats auktorisation för att arbeta med internationell adoptionsförmedling i ett annat land *får verka i det landet* endast om behörig myndighet i det andra landet har gett sitt tillstånd till det, eller har förklarat att den är beredd att acceptera sammanslutningens verksamhet i landet.

I ärenden om auktorisation enligt denna paragraf *skall* MIA samråda med den svenska utlandsmyndigheten i det andra landet om det inte är uppenbart obehövt, samt vid behov med barnrättsorganisationer som verkar i det *andra* landet.

lämpligt att sammanslutningen inleder eller fortsätter ett adoptionsarbete med det andra landet.

En sammanslutning som beviljats auktorisation för att arbeta med internationell adoptionsförmedling i ett annat land, *viss del av ett land eller med viss adoptionskontakt* i ett annat land, får *bedriva verksamhet* i det landet endast om behörig myndighet i det andra landet har gett sitt tillstånd till det, eller har förklarat att den är beredd att acceptera sammanslutningens verksamhet i landet.

I ärenden om auktorisation enligt denna paragraf *ska* MIA samråda med den svenska utlandsmyndigheten i det andra landet, om det inte är uppenbart obehövt, samt vid behov med barnrättsorganisationer som verkar i landet.

Om en sammanslutning även bedriver annan verksamhet än internationell adoptionsförmedling får den verksamheten inte äventyra förtroendet för adoptionsverksamheten.

Förslag till förordning om statsbidrag till auktoriserade adoptionssammanslutningar och till organisationer för adopterade

utfärdad den XX december 2008

Regeringen föreskriver följande.

Inledande bestämmelse

1 § Denna förordning innehåller bestämmelser om statsbidrag till auktoriserade adoptionssammanslutningar och till organisationer för adopterade. Statsbidrag lämnas i mån av tillgång på medel.

Ändamålet med statsbidraget

2 § Ändamålet med statsbidraget till de auktoriserade adoptionssammanslutningarna är att stödja adoptionssammanslutningarnas arbete med internationell adoptionsförmedling.

3 § Ändamålet med statsbidraget till organisationer för adopterade är att ge ett verksamhetsstöd för dessa organisationer.

Definitioner

4 § I denna förordning avses med
auktoriserad adoptionssammanslutning: sammanslutning som har auktorisation att arbeta med internationell adoptionsförmedling i Sverige och i ett annat land enligt 6 § och 6 a § lagen (1997:192) om internationell adoptionsförmedling,

organisationer för adopterade: ideella föreningar vars huvudsakliga ändamål är att tillvarata adopterades intressen,
MIA: Myndigheten för internationella adoptionsfrågor.

Villkor för statsbidrag

5 § Statsbidrag får ges till auktoriserade adoptionssammanslutningar och till organisationer för adopterade.

6 § MIA får ange villkor för statsbidraget.

Ärendenas handläggning

7 § Efter ansökan prövas frågor om statsbidrag av MIA.

Fördelning av statsbidrag

8 § MIA får fördela högst 10 procent av statsbidraget till organisationer för adopterade.

9 § MIA får fördela resterande del av statsbidraget till auktoriserade adoptionssammanslutningar enligt följande.

1. 50 procent av statsbidraget fördelas med lika stort belopp mellan samtliga auktoriserade adoptionssammanslutningar och resterande belopp fördelas efter det genomsnittliga antalet barn som organisationen har förmedlat under de två föregående åren,
2. statsbidrag utges endast om en auktoriserad adoptionssammanslutning har haft auktorisation under de två föregående kalenderåren och förmedlat barn för adoption minst ett av de två föregående kalenderåren,

3. det totala beräknade statsbidraget får vara högst 10 000 kr per genomsnittligt antal förmedlade barn under de två föregående kalenderåren.

Redovisning m.m.

10 § De auktoriserade adoptionssammanslutningarna och organisationer för adopterade ska årligen senast den 30 juni lämna en samlad redovisning till MIA om statsbidragets användning i förhållande till bidragets ändamål som anges i denna förordning.

11 § De auktoriserade adoptionssammanslutningarna och organisationer för adopterade som beviljats bidrag är skyldiga att på MIA:s begäran lämna det underlag som behövs för myndighetens granskning.

Återbetalning

12 § MIA får besluta att helt eller delvis kräva tillbaka ett statsbidrag eller innehålla beslutade men inte utbetalade belopp om

1. mottagaren av bidraget genom att lämna oriktiga uppgifter eller på annat sätt har förorsakat att bidraget har lämnats felaktigt eller med för högt belopp,
2. bidraget inte används för det ändamål det har beviljats,
3. villkor i beslutet om bidrag inte följts,
4. den som har mottagit bidraget inte lämnar sådan redovisning som avses i 9 §, eller
5. mottagaren av bidraget är en auktoriserad adoptionssammanslutning och denna har fått sin auktorisation återkallad.

Överklagande

13 § MIA:s beslut enligt denna förordning får inte överklagas.

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2009.

På regeringens vägnar

XXXXXX

XXXXXX
(Socialdepartementet)

1 Inledning

1.1 Utgångspunkter

De förslag som redovisas i denna promemoria har tagits fram av en arbetsgrupp bestående av tjänstemän från Socialdepartementet. Utgångspunkten för arbetsgruppens förslag är den inriktning som regeringen anger i budgetpropositionen för 2008 (prop. 2007/08:1, utgiftsområde 9, politikområde Barnpolitik), nämligen att regeringen dels kommer att göra en allmän översyn av reglerna om adoption och behovet av åtgärder för att säkerställa barnets bästa vid enskild adoption, dels se över tillämpningen av det s.k. balanskravet i 6 a § lagen (1997:192) om internationell adoptionsförmedling (LIA) och vilka konsekvenser bestämmelsen medför för de auktoriserade adoptionssammanslutningarna.

Regeringen beslutade den 22 november 2007 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att göra en allmän översyn av reglerna om adoption i 4 kap. föräldrabalken. Utredningen har antagit namnet 2008 års adoptionsutredning (dir. 2007:150). Utredaren ska ta ställning till om det i syfte att stärka barnperspektivet finns anledning att ändra reglerna om domstolens prövning i ärenden om adoption och om principen om barnets bästa bör komma till tydligare uttryck i lagtexten. I detta sammanhang ska även frågor som särskilt gäller internationell adoption utredas. Uppdraget ska redovisas senast den 1 juli 2009.

I propositionen 2003/04:131 Internationella adoptionsfrågor lade regeringen fram förslag till ändringar i LIA som sedan låg

till grund för den nu gällande lagstiftningen för auktorisation av sammanslutningar för att arbeta med internationell adoptionsförmedling. Dessa förslag byggde på betänkandet (SOU 2003:49) Adoption – till vilket pris? av Utredningen om internationella adoptioner.

Myndigheten för internationella adoptionsfrågor (MIA) har i sina årsredovisningar för 2006 och 2007 påtalat att det finns vissa bestämmelser i LIA som skulle behöva justeras såvitt avser förutsättningarna för beviljande av auktorisation.

Vidare har MIA i en skrivelse till regeringen den 2 maj 2005 väckt frågan om behovet av en reglering för fördelningen av statsbidraget till de auktoriserade adoptionssammanslutningarna och de adopterades organisationer (Dnr S2005/3860/SK).

Adoptionscentrum har i en skrivelse till Socialdepartementet den 28 mars 2007 lämnat synpunkter på statsbidraget till de auktoriserade sammanslutningarna (Dnr S2007/3245/SK).

1.2 Frågeställningar som arbetsgruppen har sett över

Arbetsgruppens uppgift har varit att se över vissa bestämmelser i lagen (1997:192) om internationell adoptionsförmedling (LIA) samt frågan om reglering av det statsbidrag som MIA fördelar till auktoriserade adoptionssammanslutningar och adopterades organisationer.

Den första frågan som har setts över är bestämmelsen om att annan verksamhet än internationell adoptionsförmedling, s.k. sidoverksamhet, som en auktoriserad adoptionssammanslutning kan bedriva i ett annat land inte får äventyra förtroendet för adoptionsverksamheten. Med nuvarande bestämmelse prövas detta vid ansökan om auktorisation för att arbeta med internationell adoptionsförmedling i Sverige enligt 6 § LIA. Frågan för arbetsgruppen avser om sammanslutningens sidoverksamhet i stället bör prövas vid ansökan om auktorisation för sam-

manslutningen att arbeta med internationell adoptionsförmedling i ett annat land.

Den andra frågan gäller om MIA ska kunna bevilja auktorisation för arbete med internationell adoptionsförmedling i en viss del av ett land eller med viss adoptionskontakt i stället för som nu för hela landet, enligt 6 a § LIA. Verksamheten kan fungera väl i vissa delar i ett land medan den fungerar mindre väl i andra delar av landet. Arbetsgruppen har haft i uppgift att pröva om auktorisation ska kunna ges för viss del av ett land eller med viss adoptionskontrakt.

Den tredje frågan är om det s.k. balanskravet i 6 a § 1 st. 4 p. LIA bör tas bort. Enligt denna bestämmelse ska bl.a. balansen mellan de svenska sammanslutningarna vägas in vid bedömningen av om en sammanslutning som har auktorisation enligt 6 § LIA ska beviljas auktorisation i ett annat land. Det s.k. balanskravet får konsekvenser för framför allt större adoptions-sammanslutningar.

Den fjärde frågan gäller det statsbidrag som MIA enligt sin instruktion får fördela till de auktoriserade adoptionssammanslutningarna och de adopterades organisationer. I MIA:s regleringsbrev anges hur stort bidrag MIA får fördela varje år. Arbetsgruppen har haft i uppgift att föreslå en reglering för hur statsbidraget ska fördelas.

Arbetsgruppen har genom MIA ställt frågor till de nordiska länderna om de aktuella adoptionsregler som ingår i arbetsgruppens uppdrag. Svar har erhållits från Danmark och Norge.

2 Nuvarande ordning

2.1 MIA och den internationella adoptionsverksamheten

Bestämmelser om internationell adoptionsverksamhet finns i lagen (1997:192) om internationell adoptionsförmedling (LIA). Med internationell adoptionsförmedling avses enligt 2 § LIA verksamhet som har till syfte att skapa kontakt mellan den eller dem som önskar adoptera ett barn och myndigheter, organisationer, institutioner eller enskilda personer i det land där barnet har sitt hemvist samt att även i övrigt lämna den hjälp som behövs för att en adoption ska kunna genomföras. Den som vill adoptera ett barn från utlandet ska anlita en sammanslutning som har auktorisation av MIA utom i vissa enstaka fall (4 § LIA).

MIA har till uppgift att besluta om auktorisation av sammanslutningar som ska arbeta med internationell adoptionsförmedling och har tillsyn över dessa sammanslutningar (5, 6 och 6 a §§ LIA). MIA följer den internationella utvecklingen av adoptionsverksamheten och kostnadsutvecklingen avseende adoption av barn från olika adoptionsländer. MIA är centralmyndighet enligt 1993 års Haagkonvention om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner enligt 2 § lagen (1997:191) med anledning av Sveriges tillträde till Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner.

Sju adoptionssammanslutningar har auktorisation av MIA enligt 6 § LIA för att arbeta med internationell adoptionsför-

medling i Sverige. Sex av dessa är ideella föreningar med anslutna medlemmar och en sammanslutning är en stiftelse. De sammanslutningar som har auktorisation är Adoptionscentrum, Familjeföreningen för internationell adoption (FFIA), Barnen Framför Allt – Adoptioner (BFA-A), Barnens Vänner – internationell adoptionsförening (BV), Adoptionsföreningen La Casa (ALC), Stiftelsen Barn i Världen – internationella adoptioner (ny under 2007) och African Hope Adoptions (AHA, ny från januari 2008). Sammanslutningarna har auktorisation enligt 6 a § LIA att arbeta med internationell adoptionsförmedling i totalt 34 länder.

Sedan 1969 har ca 48 000 barn kommit till Sverige genom internationell adoption. Under 2007 förmedlades totalt 681 barn genom de auktoriserade adoptionsammanslutningarna, vilket kan jämföras med att 765 barn förmedlades under 2006. Under 2007 förmedlade Adoptionscentrum 465 barn, FFIA 100 barn, BFA-A 74 barn, BV 38 barn och ALC 4 barn.

2.2 Lagen (1997:192) om internationell adoptionsförmedling

1997 års lagändringar rörande auktorisation

Lagen (1997:192) om internationell adoptionsförmedling (LIA) tillkom i samband med att Sverige 1997 anslöt sig till 1993 års Haagkonvention om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner. Samtidigt upphävdes den tidigare lagen (1979:552) om internationell adoptionshjälp. Enligt 6 § LIA var huvudregeln att auktorisation för att arbeta med internationell adoptionsförmedling endast fick ges åt sammanslutningar som hade till huvudsakligt syfte att förmedla internationella adoptioner. Auktorisation fick endast ges om det stod klart att sammanslutningen skulle komma att förmedla sådana adoptioner på ett sakkunnigt och omdömesgillt sätt, utan vinstintresse och med barnets bästa som främsta riktmärke. För auktorisation

krävdes vidare att sammanslutningen hade stadgar, styrelse och revisorer.

Dessa regler i LIA från 1997, liksom tidigare regler, innebar att beslutet om auktorisation av adoptionsammanslutningar för internationell adoptionsförmedling omfattade sammanslutningarnas arbete såväl i Sverige som i utlandet.

2005 års lagändringar – auktorisation i två steg

Det saknades emellertid regler för den auktoriserande myndigheten att beakta förhållanden i utlandet i ärendet om auktorisation. För att tydliggöra att det är väsentligt att ta hänsyn till t.ex. lagstiftning rörande adoption, administration och kostnadsbildningen i ett visst land gjordes vissa ändringar och tillägg i LIA, som trädde i kraft den 1 januari 2005. Dessa innebär bl.a. att auktorisation av adoptionsammanslutningar för att arbeta med internationell adoptionsförmedling numera ges i två steg. Det första steget, avser auktorisation för sammanslutningens arbete i *Sverige* (6 § LIA). Det andra steget avser auktorisation för sammanslutningens verksamhet *i ett visst land* (6 a § LIA).

Enligt 6 § LIA – dvs. i det första steget av auktorisationsbeslutet – gäller samma förutsättningar som tidigare för att ge auktorisation till en sammanslutning. Det innebär att auktorisation får ges endast om sammanslutningen har till huvudsakligt syfte att förmedla internationella adoptioner. Det ska vidare stå klart att sammanslutningen kommer att förmedla internationella adoptioner på ett sakkunnigt och omdömesgillt sätt, utan vinstintresse och med barnets bästa som främsta riktmärke. För auktorisation krävs vidare att sammanslutningen har stadgar, styrelse och revisorer samt är öppen.

Dessutom har en bestämmelse om s.k. sidoverksamhet införts, som innebär att om en adoptionsammanslutning bedriver annan verksamhet än internationell adoptionsförmedling får den andra verksamheten inte äventyra förtroendet för adoptionsverksamheten.

Syftet med denna komplettering var att säkerställa att den andra verksamheten inte skulle kunna bidra till en situation där det framstår som om verksamheten är en slags betalning för att få förmedla barn för adoption. Som sådan annan verksamhet anges i prop. 2003/04:131 (s. 35-37) exempelvis biståndsverksamhet, allmänt hjälparbete, kyrklig verksamhet, rehabiliteringsverksamhet och missionärsverksamhet. I propositionen uttalades även att eventuell annan verksamhet bör hållas ekonomiskt åtskild från adoptionsverksamheten och redovisas separat.

Enligt 6 a § LIA – dvs. i det andra steget av auktorisationsprövningen – får en adoptionssammanslutning beviljas auktorisation att arbeta med internationell adoptionsförmedling *i ett visst land* under förutsättning att det andra landet har en tillförlitlig reglering av den internationella adoptionsverksamheten, en fungerande administration och att sammanslutningen kan redovisa kostnaderna i utlandet och hur de fördelar sig. Vidare krävs att det med hänsyn till kostnadsbilden, balansen mellan de svenska sammanslutningarna och omständigheterna i övrigt bedöms som lämpligt att sammanslutningen inleder eller fortsätter adoptionssamarbete med landet. Sammanslutningen får dessutom verka i det aktuella landet endast om behörig myndighet i detta land har gett sitt tillstånd till det eller har förklarat att den är beredd att acceptera sammanslutningens verksamhet i landet.

MIA:s villkor för auktorisation av adoptionssammanslutningar

MIA har beslutat om villkor för adoptionssammanslutningar auktoriserade enligt LIA. MIA:s villkor för sammanslutningens auktorisation avser sammanslutningens namn, kompetens, information som ska tillhandahållas, register som ska föras, dokumentation, uttag av sökandes avgifter, förutsättningar för beslut som tas hos sammanslutningen om adoptionsförmedling, ansvar under adoptionsprocessen, samarbete med andra länder, redovisning och rapportering till MIA.

MIA:s synpunkter på auktorisationsbestämmelserna i LIA

MIA framför i sin årsredovisning för 2007 följande när det gäller de nya adoptionsreglerna från 2005:

”En förbättring av adoptionsverksamheten har följt med den förändrade lagstiftningen. De auktorisationsbeslut som MIA fattat i enlighet med de nya reglerna från 1 januari 2005 har, genom den vidare möjligheten till fokus på verksamheten i utlandet, bidragit till en förbättring av adoptionsverksamheten.”

”Också de beslut som MIA fattat med hjälp av de nya tillsynsverktyg som står till buds har bidragit till högre kvalitet.

Under auktorisations- och tillsynsarbetet har ett par förhållanden dock påkallat uppmärksamhet, vilket påtalades i MIA:s årsredovisning för 2006. Dessa problem har blivit tydliga även under 2007. Ett av dessa förhållanden rör förutsättningarna för beviljande av auktorisation för arbete med internationell adoptionsförmedling i annat land, 6 a § LIA. I vissa länder kan adoptionsproceduren skilja sig åt i olika delar av landet med påföljd att adoptionsförmedlingsarbetet fungerar mycket väl genom vissa förmedlingskontakter i landet medan det inte fungerar tillfredsställande genom andra förmedlingskontakter. I vissa av dessa fall skulle det vara till fördel med en möjlighet att bevilja alternativt neka auktorisation utifrån förmedlingskontakt eller för del av ett land i stället för hela landet.

Ett annat förhållande som påkallat uppmärksamhet rör en av förutsättningarna i 6 § LIA, förutsättningen att om en sammanslutning även bedriver annan verksamhet än internationell adoptionsförmedling, så får den andra verksamheten inte äventyra förtroendet för adoptionsverksamheten. Denna förutsättning anges idag som en förutsättning med avseende på auktorisation att arbeta med internationell adoptionsverksamhet i Sverige. Uppfylls inte den angivna förutsättningen med avseende på t.ex. biståndsverksamhet i ett visst land riskerar detta att föra med sig att en organisations hela verksamhet måste avvecklas i och med en återkallelse av auktorisation för arbete med internationell adoptionsförmedling i Sverige, då denna är en förutsättning för auktorisation för arbete med internationell adoptionsförmedling i varje ursprungsland. Det kan därför sättas i fråga huruvida detta krav, som MIA inte har någon erinran emot, bör vara en förutsättning enligt 6 a § LIA i stället för enligt 6 § LIA.”

I det följande redovisas arbetsgruppens överväganden och förslag avseende ändringar i 6 § och 6 a § LIA samt förslag till en reglering av statsbidraget till auktoriserade adoptionssammanslutningar och adopterades organisationer.

3 De auktoriserade sammanslutningarnas sidoverksamhet

3.1 Arbetsgruppens överväganden och förslag

Arbetsgruppens förslag: Bestämmelsen i 6 § LIA om annan verksamhet än internationell adoptionsförmedling flyttas till 6 a § LIA.

Skälen för arbetsgruppens förslag: När en adoptionsammanslutning bedriver annan verksamhet än internationell adoptionsförmedling får den andra verksamheten inte äventyra förtroendet för adoptionsverksamheten. Detta prövas – enligt 6 § LIA – i samband med en sammanslutnings ansökan om auktorisation för att arbeta i *Sverige*, dvs. i det *första steget* av auktorisationsprövningen. Som redan nämnts avses enligt förarbetena (prop. 2003/04:131) med annan verksamhet i detta sammanhang exempelvis biståndsverksamhet, rehabiliteringsverksamhet, allmänt hjälparbete, kyrklig verksamhet och missionärsverksamhet. Av propositionen framgår att denna bestämmelse infördes för att tydliggöra att adoptionsverksamheten skulle hållas skiljd från annan verksamhet, såsom biståndsverksamhet, och för att det inte skulle uppstå en situation där biståndet blir en slags betalning för att förmedla barn för adoption (sid. 36).

Vid det *andra steget* rörande auktorisationen, då MIA prövar ansökan om auktorisation för att arbeta med internationell

adoptionsförmedling i *ett visst land* enligt 6 a § LIA, krävs att sammanslutningen har auktorisation för att arbeta med internationell adoptionsförmedling i Sverige.

Vid auktorisationsbeslutet enligt 6 § LIA får sammanslutningen auktorisation för sitt arbete i *Sverige*. De auktoriserade sammanslutningarnas arbete i Sverige omfattar i första hand att svara för kontakter med de sökande, hålla köregister, samla in dokumentation, informera om möjliga adoptionsländer, hjälpa och stödja de sökande under väntetiden, förmedla information om det utländska barnet, informera och förbereda de sökande inför resan till barnets ursprungsland och vara behjälplig i andra frågor som gäller själva adoptionen. Vidare har sammanslutningen en hel del kontakter med föräldrarna efter det att de kommit tillbaka till Sverige. I vissa fall ordnas landträffar och andra aktiviteter för familjerna i Sverige.

Den övriga verksamhet (t.ex. biståndsprojekt) som en sammanslutning kan tänkas svara för utöver själva adoptionsverksamheten bedrivs i de flesta fall i *barnens ursprungsländer*. Dessa verksamheter räknas enligt 6 § LIA in under det första steget i auktorisationsprövningen, som avser auktorisation för att arbeta med internationell adoptionsförmedling i Sverige. Det framgår emellertid inte av prop. 2003/04:131 varför denna fråga fördes in under 6 § LIA och inte under 6 a § LIA.

En situation skulle kunna uppstå där det visar sig att den övriga verksamhet som en sammanslutning bedriver i ett visst land riskerar att äventyra förtroendet för adoptionsverksamheten. I ett sådant fall skulle det bli nödvändigt för MIA att neka auktorisation eller återkalla auktorisationen för sammanslutningen som helhet eftersom denna fråga ska bedömas i samband med auktorisationsbeslutet för sammanslutningens arbete i Sverige.

Frågan om sammanslutningarnas eventuella sidoverksamhet i Danmark och Norge

Danmark

I den danska lagstiftningen ställs inte specifika krav på den verksamhet som en förmedlande organisation får utöva vid sidan om adoptionsverksamheten. De närmare reglerna för organisationernas verksamhet är dock reglerade dels i ett auktorisationsavtal med den danska Familjestyrelsen, dels i auktorisationsvillkoren. Av dessa framgår att eventuellt överskott får användas till humanitärt arbete.

Norge

I 16 d § Adoptionslagen regleras att tillstånd från departementet att bedriva adoptionsförmedling kan ges endast till organisationer som har sådan förmedling som huvudändamål. Såvitt bekant har den nu aktuella frågan aldrig varit aktuell i Norge.

Arbetsgruppens bedömning och förslag

Det är inte ovanligt att de auktoriserade sammanslutningarna bedriver annan verksamhet än adoptionsverksamhet och att denna då sker i utlandet. Om en sammanslutnings sidoverksamhet i ett enda land skulle vara sådan att den kan anses äventyra förtroendet för adoptionsverksamheten i det landet, skulle en konsekvens av nuvarande auktorisationsordning vara att sammanslutningens grundauktorisering (dvs. den som ges genom det första steget i auktorisationsbeslutet) riskerar att nekas eller bli indragen. För att undvika detta bör denna bedömning i stället göras i samband med att varje auktorisationsansökan för att arbeta i ett visst land prövas, dvs. i auktorisationens andra steg.

Arbetsgruppen föreslår därför att det krav som ställs i 6 § LIA – om att andra verksamheter som sammanslutningen be-

driver inte får äventyra förtroendet för adoptionsverksamheten – flyttas till 6 a § LIA. Detta innebär att denna fråga kommer att ingå i det andra steget i auktorisationsbeslutet och kommer att bedömas i samband med prövning av auktorisationsansökan från sammanslutningen om att få arbeta i ett visst land enligt reglerna i 6 a § LIA.

4 Auktorisation för viss del av ett land eller viss adoptionskontakt

4.1 Arbetsgruppens överväganden och förslag

Arbetsgruppens förslag: I 6 a § LIA anges att en sammanslutning som har beviljats auktorisation att arbeta med internationell adoptionsförmedling får beviljas auktorisation att arbeta med internationell adoptionsförmedling i ett annat land *eller i en viss del av ett land eller med viss adoptionskontakt.*

Skälen för arbetsgruppens förslag: Enligt 6 a § LIA får MIA bevilja auktorisation för en sammanslutning för att arbeta i ett annat land, vilket utgör det andra steget i auktorisationsbeslutet. Med nuvarande lydelse kan MIA inte bevilja auktorisation för en viss del av ett land eller för en viss adoptionskontakt, utan beslutet måste gälla hela landet. Detta får till följd att adoptionsförmedling överhuvudtaget inte kan äga rum om det finns tveksamheter med hänsyn till förhållandena i en viss del av ett land. I de fall auktorisation redan är beslutad måste auktorisationen för adoptionsverksamhet i hela landet återkallas. Detta kan i vissa fall drabba alla de sammanslutningar som har auktorisation för landet i fråga.

När MIA prövar förutsättningarna för att ge auktorisation för arbete med internationell adoptionsförmedling i ett visst land, enligt 6 a § LIA, kan det vara så att verksamheten fungerar väl i vissa delar i landet (t.ex. i en provins, region eller en stad),

medan den fungerar mindre väl i andra delar av landet. I sådana fall skulle det vara en fördel om auktorisation kunde ges för en viss del av ett land eller för en viss adoptionskontakt i ett land.

Många länder har dock en stark centralstyrning av adoptionsverksamheten som inte ger utrymme för beslut av detta slag. Frågan skulle emellertid kunna aktualiseras för länder med olika delstater, provinser, regioner eller dylikt.

Hanteringen av denna fråga i Danmark och Norge

Danmark

I Danmark ges auktorisation för samarbete i utlandet vanligtvis till en konkret samarbetspart. Organisationen får i allmänhet inte auktorisation för att arbeta i ett visst land utan för att samarbeta med en närmare angiven organisation.

Norge

Norge har inga bestämmelser, varken i lag eller på annat sätt, som uttrycker något om auktorisation för viss del av ett land. Det finns dock exempel på att förmedlingstillstånd (auktorisering) har givits för delar av ett land, t.ex. Brasilien (för ett antal år sedan) då Norge hade två organisationer som fick godkännande för olika delstater.

Arbetsgruppens bedömning och förslag

Mot bakgrund av att det ibland kan vara så att verksamheten fungerar bra i vissa delar av ett land, men inte i landet som helhet, och de konsekvenser som en nekad auktorisation eller återkallelse av en redan beslutad auktorisation kan få för en sammanslutning, anser arbetsgruppen att det borde finnas en möj-

lighet för MIA att ge auktorisation för en viss del av ett land eller för en viss kontakt i ett land.

Arbetsgruppen föreslår därför att MIA får möjlighet att bevilja auktorisation för en viss del av ett land. Detta bör framgå genom ett tillägg i första stycket 6 a § LIA. I beslutet om auktorisation ska därmed kunna anges för vilket land eller *vilken del av landet* som auktorisationen ska gälla. Genom detta förslag kommer det att vara möjligt att bevilja eller neka auktorisation för en viss del av ett land.

MIA har också framfört att auktorisation även borde kunna ges för en viss adoptionskontakt i ett visst land. Med adoptionskontakt avses i detta sammanhang adoptionssammanslutningens samarbetspartner i utlandet, t.ex. en myndighet, organisation eller institution.

I beslutet om auktorisation bör MIA i dessa fall ange för vilken del av ett land eller med vilken adoptionskontakt den svenska sammanslutningen får verka. Om det visar sig att detta inte efterlevs bör auktorisationsbeslutet kunna återkallas.

Arbetsgruppen vill dock framhålla att om adoptionsverksamheten inte fungerar i en del av ett land finns en risk att den kanske inte heller kommer att fungera i andra delar av detta land. Situationen i utlandet kan förändras snabbt både i ett land som helhet eller i vissa delar av landet. MIA har därför en viktig uppgift i sin roll att bevaka utvecklingen i de länder där de svenska sammanslutningarna ska få eller har beviljats auktorisation.

Det förslag som arbetsgruppen lagt fram i kapitel 3 om adoptionssammanslutningarnas sidoverksamhet bör även gälla för sidoverksamheten i viss del av ett land eller för en viss adoptionskontakt.

Den ändring som här föreslås kommer att innebära att adoptionssammanslutningarna kan komma att arbeta i fler länder än för närvarande, vilket skulle kunna underlätta för dem i ett läge där det är svårt att finna nya samarbetskontakter i olika länder. Detta får dock inte innebära att etiska riktlinjer för adoptionsverksamheten åsidosätts. Barnets bästa måste säkerställas i första hand.

5 Det s.k. balanskravet

5.1 Arbetsgruppens överväganden och förslag

Arbetsgruppens förslag: Kravet på balans mellan de auktoriserade adoptionssammanslutningarna enligt 6 a § 1 st. 4 p LIA tas bort.

Skälen för arbetsgruppens förslag: Enligt 6 a § LIA får en sammanslutning beviljas auktorisation att arbeta med internationell adoptionsförmedling i ett visst land om det med hänsyn till kostnadsbilden, balansen mellan de svenska sammanslutningarna och omständigheterna i övrigt bedöms som lämpligt att sammanslutningen inleder eller fortsätter ett samarbete med landet. Enligt förarbetena till 6 a § LIA (prop. 2003/04:131) bör adoptionsmyndigheten vid beslut om auktorisation eftersträva en bättre balans i storlek mellan de svenska sammanslutningarna. Om flera sammanslutningar söker auktorisation för samma land, skulle det t.ex. vara möjligt att ge de mindre sammanslutningarna prioritet, om sammanslutningarna i övrigt är kvalitetsmässigt likvärdiga.

En övrig omständighet som framfördes i förarbetena till 6 a § LIA (sid. 41-42) var den konkurrens som kan riskera att uppstå mellan flera sammanslutningar som får auktorisation för ett visst land, särskilt när det gäller länder där det endast finns ett fåtal barn att förmedla. Det anfördes att om en sammanslutning verkar i ett land, kan det vara olämpligt att en annan sammanslutning ges auktorisation för det landet om det finns en risk

för att denna sammanslutning konkurrerar ut den sammanslutning som redan har auktorisation för det landet.

Av den allmänna motiveringen till bestämmelsen i 6 a § 1 st. 4 p. LIA (prop. 2003/04:131, s.41-42 och 81) framgår bl.a. följande: ”Redan 1994 konstaterade Utredningen om internationella adoptionsfrågor (SOU 1994:137) att mångfalden inom adoptionsverksamheten är positiv och skapar valmöjligheter för adoptionssökande. Denna situation diskuterades även i betänkandet Adoption – till vilket pris? (SOU 2003:48). Som situationen är idag, finns en mycket stor sammanslutning, en medelstor, två något mindre och två mycket små sammanslutningar. Regeringen delar utredningens uppfattning, att det vore gynnsamt med mer jämnstora sammanslutningar i Sverige. I detta ligger att myndigheten bör underlätta för de mindre sammanslutningarna att växa, om de önskar det. Vid beslut om auktorisation bör adoptionsmyndigheten eftersträva en bättre balans i storlek mellan de svenska sammanslutningarna. Om flera sammanslutningar ansöker om auktorisation för samma land, bör det t.ex. vara möjligt att ge en mindre sammanslutning prioritet, om sammanslutningarna i övrigt är kvalitetsmässigt likvärdiga.”

Domstolsprövning av frågan om balanskravet

MIA framför i sin årsredovisning för 2007 att Adoptionscentrum år 2005 ansökte om auktorisation för verksamhet i Bolivia, men nekades auktorisation av MIA med stöd av 6 a § 1 st. 4 p. LIA (dvs. enligt de nya reglerna från den 1 januari 2005). Skälet till detta var att MIA, mot bakgrund av att två sammanslutningar (BFA-A och FFIA) redan hade auktorisation för verksamhet i Bolivia, inte ansåg det lämpligt att Adoptionscentrum skulle uppta ett adoptionsarbete med Bolivia. Beslutet överklagades till länsrätten, som avlog överklagandet. Adoptionscentrum överklagade domen till Kammarrätten, som avlog överklagandet den 10 maj 2007. (Kammarrättens mål nr 3820-06). Domen har vunnit laga kraft.

I målet anförde Adoptionscentrum att det inte fanns någon överhängande risk för att Adoptionscentrum skulle konkurrera ut de andra svenska sammanslutningarna eftersom det finns många barn för adoption från Bolivia, att de svenska sammanslutningarna skulle arbeta med olika kontakter och att Adoptionscentrum redan tidigare hade arbetat i landet med internationell adoptionsförmedling.

Auktorisationer av sammanslutningar för samma land

För närvarande har sju sammanslutningar auktorisation av MIA, varav en är stor, tre är mellanstora/mindre och tre är mycket små. Flera sammanslutningar ansökte liksom tidigare om auktorisation för samma länder under hösten 2007, länder som de samarbetat med före lagändringarna 2005.

MIA har för perioden 2008–2009 givit auktorisation för adoptionssamarbete med Kenya, som är ett nytt adoptionsland, till fyra sammanslutningar (Adoptionscentrum, FFIA, BV och BFA-A). Fyra sammanslutningar har auktorisation för Vietnam. Tre sammanslutningar har auktorisation för Colombia, Indien, Kina, Thailand och Sri Lanka.

MIA anför i sin årsredovisning för 2007 att det finns en ökad risk för att det uppstår en konkurrenssituation mellan olika länder och olika sammanslutningar/organisationer i samband med att antalet barn för adoption minskar och att antalet sökande ökar. Genom de krav som ställs i 6 a § LIA kan konkurrensen mellan de svenska adoptionssammanslutningarna begränsas. I de fall de svenska adoptionssammanslutningarna är verksamma i samma land, brukar MIA framhålla att de bör undvika att samarbeta med samma adoptionskontakt.

Finns motsvarande bestämmelse i övriga nordiska länder?

Danmark

I den danska lagstiftningen finns ingen regel om balans mellan organisationerna. Endas två organisationer har auktorisation att arbeta med adoptionsverksamhet i Danmark.

Norge

Det finns inga bestämmelser om balansen mellan sammanslutningarna i den norska lagstiftningen.

Arbetsgruppens bedömning och förslag

Regeln om balans mellan sammanslutningar som har auktorisation för att förmedla internationella adoptioner tillkom som en åtgärd för att skapa en möjlighet för de mindre sammanslutningarna att växa och öka valfriheten för de svenska sökande när det gäller sammanslutning.

Arbetsgruppens bedömning är att det s.k. balanskravet inte har haft den betydelse som var avsedd när bestämmelsen infördes. Den ökar inte valfriheten mellan sammanslutningarna och medverkar inte heller till att de mindre sammanslutningarna kan överleva. Balanskravet skulle kunna få stor effekt för en sammanslutning om endast denna skulle ges auktorisation för ett riktigt stort adoptionsland som t.ex. Kina. Där är dock verksamheten centralstyrd och antalet barn som anvisas till en sammanslutning begränsar inte övriga sammanslutningars möjligheter att få barn att förmedla.

Balanskravet skulle därmed kunna påverka tillströmningen av sökande till de mellanstora och mindre sammanslutningarna om den största sammanslutningen inte skulle få auktorisation för t.ex. ett av de större adoptionsländerna. Då skulle de sökande inte kunna vända sig till den största sammanslutningen för just

det landet och valmöjligheten skulle i så motto begränsas påtagligt, samtidigt som de mindre sammanslutningarna skulle kunna växa.

Arbetsgruppen bedömer emellertid att det skulle vara svårt även fortsättningsvis att göra åtskillnad mellan sammanslutningarna när det gäller vilken av dem som ska beviljas auktorisation för ett visst land, med hänsyn till frågan om balans mellan sammanslutningarna, om de i övrigt har samma kvalitet i sin verksamhet. Om flera mindre sammanslutningar söker auktorisation för samma land kan det också vara en grannliga uppgift att bedöma vilken eller vilka som ska ha företräde framför de övriga. Arbetsgruppen föreslår därför att regeln om balans mellan sammanslutningarna ska tas bort.

6 Statsbidraget

6.1 Statsbidraget till auktoriserade adoptionssammanslutningar och adopterades organisationer

Myndigheten för internationella adoptionsfrågor (MIA) fördelar enligt sin instruktion (2007:1020) statsbidrag till auktoriserade adoptionssammanslutningar och till organisationer för de adopterade.

I MIA:s regleringsbrev anges varje år det belopp som myndigheten får fördela. Enligt regleringsbrevet för 2008, får MIA betala ut högst 1 800 000 kr som statsbidrag, varav högst 200 000 kr till de adopterades organisationer. Regleringsbrevet anger i övrigt inte hur bidraget ska fördelas. Bidragsgivningen är inte heller reglerad genom lag, förordning eller andra föreskrifter. Fördelningsprinciperna bestäms av MIA.

Enligt 10 § förordningen (2007:1020) med instruktion för Myndigheten för internationella adoptionsfrågor får MIA:s beslut i dessa frågor inte överklagas.

MIA:s fördelningsprinciper för statsbidraget till auktoriserade adoptionssammanslutningar

Enligt de fördelningsprinciper som MIA har beslutat fördelas statsbidraget till de auktoriserade sammanslutningarna enligt en modell som i huvudsak tidigare tillämpades av Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor (NIA). En skillnad är att de

mindre sammanslutningarna med MIA:s modell får ett större stöd än tidigare.

Enligt modellen betalas statsbidrag endast till auktoriserade sammanslutningar som haft auktorisation under de senaste två åren och förmedlat barn under minst ett av dessa två kalenderår. Hälften av bidraget fördelas så att alla sammanslutningar erhåller ett lika stort belopp (fast del). Den andra hälften fördelas så att sammanslutningarna erhåller ett belopp som är proportionellt till det genomsnittliga antalet barn som den har förmedlat under de föregående två kalenderåren (rörlig del), dock med den begränsningen att det totala beräknade statsbidraget till en sammanslutning får vara högst 10 000 kr per förmedlat barn.

MIA avsätter årligen ett belopp för resor för att de sammanslutningar och organisationer som inte har sina kanslier i Stockholm ska få bidrag för att delta i möten och informationsträffar som MIA anordnar. För detta syfte har MIA reserverat 100 000 kr av bidragsmedlen. I de fall dessa medel inte använts fullt ut, har de betalats ut till de auktoriserade sammanslutningarna i enlighet med ovan beskrivna fördelningsprinciper.

För att en auktoriserad sammanslutning ska kunna få del av statsbidraget, krävs att sammanslutningen ansöker om bidrag. Bidraget betalas ut med en tolfedel varje månad.

Bidrag till organisationerna för adopterade

Möjligheten att betala bidrag till organisationer för adopterade infördes 2005 genom ett villkor i MIA:s regleringsbrev. Sedan 2007 anges i MIA:s regleringsbrev att högst 200 000 kr får betalas i statsbidrag till de adopterades organisationer. År 2005 betalades bidrag med 15 000 kr vardera till fem organisationer och åren 2006 och 2007 har bidrag med 25 000 kr per organisation betalats till fyra organisationer som ett verksamhetsstöd.

Skrivelser från MIA och Adoptionscentrum angående statsbidraget

MIA har i en skrivelse den 2 maj 2005 till Socialdepartementet väckt frågan om reglering av statsbidraget till auktoriserade adoptionssammanslutningar och de adopterades organisationer (S2005/3860/SK). MIA framhåller i skrivelsen att för fördelning av statsbidrag i andra sammanhang finns ofta regleringar som anger vilket ändamål och vilka kriterier som gäller för fördelning, liksom vad som gäller för återredovisning och överklagande. För MIA:s fördelning av statsbidrag finns ingen motsvarande reglering.

Frågan har också aktualiserats när MIA ska fördela statsbidrag till organisationer för de adopterade. Dessa organisationer har inte auktorisation av MIA. De är uppbyggda på varierande sätt och skiljer sig åt i storlek och vad avser verksamhet.

Vidare har Adoptionscentrum i en skrivelse till Socialdepartementet lämnat synpunkter på statsbidraget till de auktoriserade sammanslutningarna (S2007/3245/SK). Adoptionscentrum föreslår att statsbidraget överförs till de organisationer som ger råd och stöd till adopterade.

6.2 Utfall av statsbidraget till auktoriserade sammanslutningar

När det gäller det ekonomiska utfallet av statsbidraget visar sammanställningar från MIA för 2007 att den största sammanslutningen (Adoptionscentrum), som förmedlar flest barn, fått ett bidrag på ca 1 300 kr per förmedlat barn, medan den näst största, Familjeföreningen för internationell adoption (FFIA) fått ca 2 400 kr per barn och de två något mindre, Barnen Framför Allt – Adoptioner (BFA-A) och Barnens vänner – internationell adoptionsförening (BV) fått ca 4 000 kr per barn. Den minsta sammanslutningen som fått bidrag, Adoptionsföreningen La Casa (ALC) har fått 10 000 kr per barn.

Under åren 2005 och 2006 förmedlades i genomsnitt 851 barn. Statsbidraget till de auktoriserade sammanslutningarna för 2007 uppgick till totalt 1 638 000 kr eller – beräknat som ett genomsnitt per förmedlat barn – till ca 2 000 kr per barn. Den genomsnittliga adoptionskostnaden för sammanslutningarna per förmedlat barn har av MIA beräknats till 110 000 kr för 2006. Ett statsbidrag på 2 000 kr per förmedlat barn kan beräknas täcka 2 procent av den genomsnittliga adoptionskostnaden.

MIA har beräknat statsbidragets andel av de auktoriserade sammanslutningarnas intäkter. De senaste beräkningarna, som gäller 2006 (uppgifter saknas för 2007), visar att statsbidraget utgör en viktig inkomstkälla för den minsta sammanslutningen. För de mindre och mellanstora sammanslutningarna är statsbidraget sannolikt viktigare som inkomstkälla än för den största sammanslutningen.

Statsbidragets andel av sammanslutningens intäkter för 2006 framgår av följande tabell:

Tabell Statsbidragets andel av sammanslutningens intäkter år 2006 (Källa:MIA)

Sammanslutning	Intäkter (RR) kr	Bidrag kr	Andel %	Genomsnitts- bidr. per barn (avrundat) kr
1. Adoptionscentrum	57 202 000	729 000	1,3	1 300
2. Adoptionsföreningen La Casa	324 000	55 000	17,0	10 000
3. Barnen Framför Allt – Adoptioner	5 981 000	247 000	4,1	4 000
4. Barnens Vänner	5 516 000	271 000	4,91	4 000
5. Familjeföreningen för internationell adoption	10 056 000	336 000	3,34	2 400
Summa/genomsnitt	79 079 000	1 638 000	2,1	2 000

6.3 Adoptionsbidraget

Enligt lagen (1988:1463) om bidrag vid adoption av utländska barn utgår ett bidrag för kostnader för internationella adoptioner. Bidraget utgår sedan år 2000 med 40 000 kronor per barn och lämnas för de adoptioner som förmedlas av en sammanslutning som är auktoriserad enligt LIA. Bidraget administreras av Försäkringskassan.

Syftet med adoptionsbidraget till familjer som adopterat är både att förhindra att ekonomiskt svaga grupper utestängs från möjligheten att adoptera och att underlätta för adoptivbarn att få syskon.

Adoptionsbidraget på 40 000 kronor täcker knappt 30 procent av den genomsnittliga adoptionskostnaden för dem som adopterar och har därför större betydelse för den enskildes ekonomiska förutsättningar att adoptera än statsbidraget till de auktoriserade sammanslutningarna.

6.4 Statsbidragets syften

Statsbidraget till auktoriserade sammanslutningar

Vid all fördelning av statsbidrag är frågan om statsbidragets syfte givetvis av grundläggande betydelse. Frågan är vilka ändamål som statsbidraget till de auktoriserade sammanslutningarna ska tillgodose.

I samband med att den internationella adoptionsverksamheten organiserades i slutet av 1970-talet lämnade den dåvarande regeringen förslag (prop. 1978/79:108) som innebar att Nämnden för internationella adoptionsfrågor (NIA), som då löd under Socialstyrelsen, skulle fördela ett statsbidrag mellan de auktoriserade sammanslutningarna. Som skäl för förslaget anfördes att det var angeläget att enskildas ekonomiska förhållanden inte skulle bli avgörande för möjligheten för dem att adoptera utländska barn. Avgifterna för att vara registrerade som sökande

borde därför hållas på en rimlig nivå. Det framfördes även som skäl för statsbidraget att vissa av de uppgifter som skulle tas över av de organisationer, som skulle auktoriseras för internationellt adoptionsarbete, var av sådan karaktär att de borde ges samhällsstöd. Det gällde främst de uppgifter som skulle tas över av organisationerna (sammanslutningarna) från NIA.

1992 tillsatte regeringen en ny utredning för att göra en översyn av verksamheten med internationella adoptioner. Enligt utredningens direktiv (dir. 1992:96) skulle bl.a. frågan om hur de små adoptionsorganisationerna kunde stödjas belysas. I utredningens betänkande Internationella adoptionsfrågor (SOU 1994:137) lämnades förslag om att statsbidraget skulle omfördelas så att en större andel av bidraget till de auktoriserade adoptionsorganisationerna skulle avsättas till organisationernas basbehov av kanslipersonal. Utredningen föreslog att bidraget för dessa behov skulle utgöras av ett fast belopp (150 000 kr). Resterande medel skulle utgöra ett rörligt bidrag som skulle fördelas efter antalet anlända barn närmast föregående år för respektive organisation. Utredningen menade att förslaget skulle ge de mindre organisationerna större trygghet och kontinuitet i den ekonomiska planeringen. Detta skulle i sista hand komma föräldrarna till godo genom en ökad valfrihet och dessutom skulle betingelserna för en ökad konkurrens bli bättre. Utredningens förslag lades till grund för de förslag som regeringen lämnade i propositionen Internationella adoptionsfrågor (prop. 1996/97:91) i vilken regeringen föreslog att statsbidraget borde omfördelas så att de små organisationerna skulle få en större andel av det samlade statsbidraget.

Mot bakgrund av det ovan redovisade kan sammanfattningsvis sägas att statsbidragets syften har angivits vara:

- att motverka att enskildas ekonomiska förhållanden blir avgörande för möjligheten för dem att adoptera utländska barn,
- att ersätta sammanslutningarna för det arbete som de övertagit från staten,

- att stötta de små auktoriserade sammanslutningarna, så att de som ska adoptera får möjlighet att välja mellan ett flertal sammanslutningar (skapa mångfald och bidra till valfrihet),
- att förbättra förutsättningarna för konkurrens mellan de auktoriserade sammanslutningarna.

För- och nackdelar med statsbidraget till de auktoriserade sammanslutningarna

I förarbetena till LIA (prop. 1978/79:108) och i senare propositioner har det inte diskuterats vad som menas med små sammanslutningar när det gäller storlek och verksamhetens omfattning. Ett antagande är att med små eller mindre sammanslutningar avses i princip alla sammanslutningar som är mindre än den största (Adoptionscentrum) som årligen förmedlar mer än 60 procent av det totala antalet förmedlade barn. Det har dock inte heller vid något tillfälle preciserats hur många sammanslutningar som skulle krävas för att ge en tillräckligt stor valmöjlighet och vad det egentligen innebär att samhället ska medverka till att ge valmöjlighet åt de sökande.

Kostnaderna per förmedlat barn är i dag så höga att statsbidraget endast utgör en liten del av sammanslutningens kostnader. Redovisningen avseende statsbidragets andel av de auktoriserade sammanslutningarnas intäkter visar att flertalet av de sammanslutningar som får statsbidrag inte kan anses vara beroende av bidraget för sin överlevnad. Ett statsbidrag på mellan 1 300 och 10 000 kr per förmedlat barn kan knappast medverka till att en sammanslutning kan överleva om den inte har tillräckligt med barn att förmedla och om den inte har sökande som har möjlighet att själva svara för adoptionskostnaderna. Det befintliga statsbidraget för samtliga sammanslutningar kan således inte anses bidra till att hjälpa dem att överleva.

Statsbidraget kan inte heller sägas bidra till att sökande får bättre ekonomiska förutsättningar att adoptera. Här har adoptionsbidraget på 40 000 kr per adopterat barn större betydelse.

Det bidrag som fördelas av MIA innebär att vissa (dock en mindre grupp) adoptionssökande genom statsbidraget till sammanslutningen får upp till 7–8 gånger så stor subvention som andra adoptionssökande. Ett problem är därvid att de sökande kan se statsbidraget som orättvist fördelat mellan de auktoriserade sammanslutningarna när det genomsnittliga bidraget per förmedlat barn kan variera mellan 1 300 och 10 000 kr.

Nuvarande bidragsfördelning innebär att statsbidrag utbetalas endast till auktoriserade sammanslutningar som förmedlat barn under minst ett av de två föregående kalenderåren. Sammanslutningar som är helt nyetablerade kan således inte erhålla statsbidrag. Etablerade sammanslutningar som inte förmedlat något barn under två år kan inte heller erhålla bidrag. Det nuvarande systemet för fördelning av statsbidrag bidrar därför inte till att stödja sådana sammanslutningar som inte har förmedlat barn för adoption eller till att förhindra att de slås ut. Detta hör inte heller till de syften som uttalats för statsbidraget i olika sammanhang.

Det är angeläget att en nybildad adoptionssammanslutning har en sådan ekonomisk bas och stabilitet, budget m.m. att den inte blir beroende av statsbidraget för att driva sin verksamhet. Vidare är det inte rimligt att en adoptionsverksamhet skulle startas enbart för att få statsbidrag och därefter inte förmedla några barn.

De syften med statsbidraget som har angivits ovan är inte i alla delar förenliga med varandra. Det syfte som innebär att öka förutsättningarna för konkurrens mellan sammanslutningarna om de sökande, är dessutom, med nuvarande regler, svårt att förena med bestämmelsen i 6 a § 4 p. LIA där hänsyn ska tas till det s.k. balanskravet. Denna paragraf kan mer ses som ett uttryck för statsmaktens ambition att stödja de auktoriserade sammanslutningar som är mindre.

Till de frågor som inte har uppmärksammats i samband med att statsbidraget behandlats i tidigare utrednings- och propositionssammanhang hör i vad mån samhället har intresse eller behov av fler sammanslutningar än i dag, liksom hur många och hur

små sammanslutningar som behövs för de sökande, framför ett fåtal något större och möjligen mer erfarna sammanslutningar. Sett utifrån barnets bästa handlar det om att förmedlingsarbetet måste ske med sakkunskap och utan vinstintresse. Erfarenhet av förmedlingsarbete och ett väl fungerande samarbete med andra länder har stor betydelse i detta sammanhang.

Statsbidraget till de auktoriserade sammanslutningarna kan ses som ett visst bidrag för det arbete som sammanslutningen utför. Det sammantagna beloppet som en sammanslutning erhåller kan ha betydelse för t.ex. bemanningen vid sammanslutningens kansli. Det årliga statsbidrag som kan utbetalas till en sammanslutning med nuvarande regler kan medverka till att sammanslutningen kan anlita en eller i vissa fall flera personer som handhar kontakter med de sökande, vilket kan ha stor betydelse för hur verksamheten utförs och för möjligheten att ge en god service till de sökande.

Finns liknande bestämmelse för statsbidrag till auktoriserade sammanslutningar i övriga nordiska länder?

Danmark

Det finns ingen motsvarighet i Danmark till det svenska statsbidraget för organisationerna i Danmark.

Norge

De norska adoptionsorganisationerna får årligen 1 miljon norska kronor från staten (Barne- og likestillingsdepartementet). Beloppet fördelas på grundval av antalet adoptioner per år med NOK 500 000 till Adopsjonsforum, 400 000 till Verdens Barn och 100 000 till InorAdopt.

Statsbidraget till de adopterades organisationer

I betänkandet (SOU 2003:49) Adoption - till vilket pris? föreslogs att de adopterades organisationer skulle beviljas statsbidrag för sin verksamhet mot bakgrund av att de utgör ett viktigt komplement till samhällets funktioner. De adopterades organisationer och de auktoriserade sammanslutningarna välkomnade detta förslag. Frågan om ett sådant statsbidrag behandlades inte i prop. 2003/04:131 om internationella adoptionsfrågor, men MIA fick genom sitt regleringsbrev möjlighet att fördela statsbidrag till dessa organisationer från och med 2005.

Det har kommit drygt 48 000 internationellt adopterade barn till Sverige sedan 1969 (enligt SCB). Det har visat sig att adopterades intresseföreningar kan ha stor betydelse för att skapa nätverk mellan adopterade från samma land, för återresor och för att få mer information om sitt ursprung. Det är därför viktigt att dessa organisationer även fortsättningsvis kan ha möjlighet att få statsbidrag till viss verksamhet.

6.5 Arbetsgruppens överväganden och förslag rörande statsbidraget

Arbetsgruppens förslag: Fördelningen av statsbidraget till auktoriserade adoptionssammanslutningar och adopterades organisationer regleras i en särskild förordning.

Skälen för arbetsgruppens förslag: Arbetsgruppen anser att statsbidraget till de auktoriserade sammanslutningarna kan utgöra ett viktigt bidrag till sammanslutningarnas kanslifunktioner och att det kan ge ett ekonomiskt stöd till sådana uppgifter som annars hade ålegat samhället att utföra.

När det gäller de adopterades organisationer ligger det i samhällets intresse att adopterade kan bilda egna organisationer som kan medverka till kontakt och stöd t.ex. mellan adopterade som

kommer från samma land eller har en gemensam bakgrund. Ett statsbidrag som ett verksamhetsstöd till dessa organisationer kan bidra till att ge dem en möjlighet att upprätthålla viss kontaktverksamhet eller ordna möten m.m. för medlemmar.

Det är vidare angeläget att det finns en reglering av hur statsbidraget får utbetalas. Fördelningen av statsbidraget till auktoriserade sammanslutningar och adopterades organisationer bör därför förtydligas genom att det regleras i en särskild förordning. Regeringen bör också klargöra det syfte som statsbidraget ska tillgodose och ange detta i denna förordning.

Arbetsgruppen föreslår därför att statsbidraget till de auktoriserade sammanslutningarna ska ges som stöd för det förmedlingsarbetet som sammanslutningarna utför. Detta bör vara statsbidragets syfte. Ett statsbidrag till de adopterades organisationer bör ges som ett verksamhetsstöd. Syftet med detta bidrag bör likaså anges i en förordning om statsbidraget.

Det framstår då också som lämpligt att regeringen genom en förordning närmare anger hur bidragsfördelningen ska ske. En sådan förordning bör i huvudsak innehålla bestämmelser som anger för vilka syften bidraget utbetalas, vem/vilka som kan ansöka om bidrag, principer för fördelningen av statsbidraget, vem som beslutar om fördelningen av statsbidraget, hur de utbetalade medlen ska redovisas samt i vilka fall ett bidrag ska återbetalas.

En förordning kan innebära krav på ett mer detaljerat underlag från de sökande sammanslutningarna i samband med ansökan hos MIA om statsbidrag. Detta kommer samtidigt att ge ökade möjligheter till kontroll och uppföljning av bidragsmedlen genom att det kan ställas krav på redovisning av hur statsbidraget har använts. Dessutom kan en sådan reglering öka förutsägbarheten och tydligheten för de sammanslutningar som kan söka bidragen.

Ett förslag till förordning finns i denna promemoria.

7 Ekonomiska konsekvenser

Förslagen väntas inte medföra några ekonomiska konsekvenser. Förslaget rörande en fördelning av statsbidraget genom en förordning kan inledningsvis innebära visst merarbete för MIA, de auktoriserade sammanslutningarna och de adopterades organisationer. Samtidigt innebär förslaget till förordning i stort ett förtydligande av de förhållanden som redan gäller och att MIA får ett författningsstöd för krav på ett väl underbyggt underlag från de sökande, vilket i sin tur förutsätts underlätta och effektivisera handläggningen av ansökningar om statsbidrag.

8 Författningskommentarer

8.1 Förslaget till lag om ändring i lag (1997:192) om internationell adoptionsförmedling

6 §

Andra meningen i 6 § som handlar om annan verksamhet än internationell adoptionsförmedling flyttas till 6 a §. Genom den föreslagna ändringen renodlas 6 § till att avse auktorisation att arbeta med adoptionsförmedling i Sverige, dvs. auktorisationens första led som ger rätt att överhuvudtaget arbeta med adoptionsförmedling.

6 a §

I *första stycket* anges att en sammanslutning, som har beviljats auktorisation enligt 6 §, får beviljas auktorisation att arbeta med internationell adoptionsförmedling i ett annat land, i en viss del av ett land eller med viss adoptionskontakt i ett annat land under de i punkterna 1-4 angivna förutsättningarna. Skälet till att viss del av ett land och viss adoptionskontakt har lagts till i bestämmelsen är att adoptionsproceduren kan skilja sig åt i olika delar av ett land. Adoptionsförmedlingsarbetet kan fungera väl genom vissa kontakter i landet eller vissa delar av landet medan det inte fungerar tillfredsställande genom andra adoptionskontakter. Det bedöms därför som nödvändigt att ange i lagstiftningen att auktorisationen att bedriva adoptionsförmedling kan avse en viss del av ett land eller med en viss adoptionskontakt. Liksom tidigare måste förutsättningarna i punkterna 1-4 vara uppfyllda.

Ändringarna i *första stycket* punkt 2 är föranledda av ändringen i första stycket.

Den *fjärde punkten i första stycket* innehöll ett krav på att hänsyn skulle tas till balansen mellan de auktoriserade sammanslutningarna vid auktorisationsprövningen. Balanskravet tillkom för att skapa en bättre balans i storlek mellan sammanslutningarna genom att ge en mindre sammanslutning prioritet om sammanslutningarna i övrigt var likvärdiga. Väntetiden för adoption har blivit allt längre eftersom antalet barn som är tillgängliga för adoption har minskat samtidigt som många vill adoptera barn. Det är därför angeläget att ge fler verksamma adoptions-sammanslutningar möjlighet att förmedla barn samtidigt som de sökande ges fler alternativa möjligheter till adoption. Balanskravet tas därför bort.

Ändringarna i *andra stycket* är föranledda av ändringarna i första stycket.

Ändringarna i *tredje stycket* är endast redaktionella.

Det *fjärde stycket* är nytt och motsvarar förutvarande andra meningen i 6 §. Med annan verksamhet avses i detta sammanhang till exempel biståndsverksamhet, rehabiliteringsverksamhet, allmänt hjälparbete, kyrklig verksamhet och missionärsverksamhet. Denna verksamhet bedrivs i de flesta fall i barnens ursprungsländer. Om de angivna förutsättningarna inte uppfylls i ett visst land kan auktorisationen återkallas för arbete med adoptionsförmedling i det landet, viss del av landet eller med en viss adoptionskontakt. Auktorisationen för andra länder, viss del av land eller viss adoptionskontakt kan med denna lösning fortsätta. En effekt av att bestämmelsen fanns i 6 § var bl.a. att en sammanslutnings hela verksamhet gentemot alla länder var tvungen att avvecklas om exempelvis biståndsverksamheten i ett visst land äventyrade förtroendet för adoptionsverksamheten.

Departementsserien 2008

Kronologisk förteckning

1. Sveriges antagande av rambeslut om överförande av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen. Ju.
2. Europeiskt betalningsföreläggande. Ju.
3. Införande av en rehabiliteringskedja. S.
4. Ettårsgräns för sjukpenning och införande av förlängd sjukpenning. S.
5. Ändringar i EG:s redovisningsdirektiv. Ju.
6. Sveriges antagande av rambeslut om kampen mot organiserad brottslighet. Ju.
7. Människohandel för arbetskraftsexploatering m.m. – kartläggning, analys och förslag till handlingsplan. A.
8. Godkännande av motorfordon m.m. + Bilaga. N.
9. Sveriges antagande av rambeslut om en europeisk bevisinhämtningsorder. Ju.
10. Insatser för att öka intresset för ingenjörsvrket. Rapport från Globaliseringsrådet. U.
11. Kommunal medfinansiering av regionala infrastrukturprojekt. Fi.
12. Europeiskt småmålsförfarande. Ju.
13. En ny betygsskala. U.
14. Från sjukersättning till arbete. S.
15. Återanvändning av upphovsrättsligt skyddat material som finns i radio- och TV-företagens programarkiv. Ju.
16. Arbetsmiljön och utanförskapet – en tanke-ram för den framtida arbetsmiljöpolitiken. A.
17. Remissammanställning. Ansvarskommitténs betänkande Hållbar samhällsorganisation med utvecklingskraft (SOU 2007:10). Fi.
18. Stöd till anhöriga som vårdar och stödjer närstående. S.
19. Sfi-bonus – stimulans för nyanlända invandrare att snabbare lära sig svenska. IJ.
20. Ytterligare åtgärder för att motverka ordningsstörningar i samband med idrottsarrangemang. Ju.
21. Stranden – en värdefull miljö. M.
22. Överförande av startprogrammen i Swedfund. UD.
23. FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. + Daisy. S.
24. Bättre genomförande av EG:s byggplatsdirektiv. A.
25. Nya villkor för presstödet. Ku.
26. Nationella minoritetsspråk vid domstolar och myndigheter. Ett alternativ. IJ.
27. Flexiblere finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser. S.
28. Officialprövningens omfattning vid registrering av varumärken och firmor m.m. Ju.
29. Värdesäkring av rixsnormen. S.
30. Antagande av rambeslut om skydd av personuppgifter som behandlas inom ramen för polissamarbete och straffrättsligt samarbete. Ju.
31. Förslag om ändring i lagen (2005:807) om ersättning för viss mervärdesskatt för kommuner och landsting. Fi.
32. Behörighetsbevis för fritidsbåtar och fritidskepp. N.
33. Kompletterande bestämmelser till EG:s förordning om förbud mot utsläppande på marknaden av päls av katt och hund m.m. Jo.
34. Ett starkare skydd för den enskildes integritet vid kreditupplysning. Ju.
35. Eftersök av trafikskadat vilt. Jo.
36. Fler i arbete – grunden för framtidens välfärd. Fi.
37. Sveriges antagande av rambeslut om ändring i rambeslut 2002/475/RIF om bekämpande av terrorism. Ju.
38. Nationell mobilisering mot den grova organiserade brottsligheten – överväganden och förslag. Ju.
39. Ledighetsrätt för personer som arbetar med stöd av särskilda regler om sjukersättning. A.
40. En förenklad revisorsgranskning vid fusion och delning av aktiebolag. Ju.
41. Glömda regler? – En överyn av bestämmelserna i 2 kap. lagen om allmän försäkring m.fl. S.
42. Sveriges antagande av rambeslut om erkännande och övervakning av vissa icke frihetsberövande påföljder. Ju.

43. Gör Sverige till ett elbilens pionjärland
– Rapport från Globaliseringsrådet. U.
44. Vissa internationella adoptionsfrågor. S.

Departementsserien 2008

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

- Sveriges antagande av rambeslut om överförande av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen. [1]
- Europeiskt betalningsföreläggande. [2]
- Ändringar i EG:s redovisningsdirektiv. [5]
- Sveriges antagande av rambeslut om kampen mot organiserad brottslighet. [6]
- Sveriges antagande av rambeslut om en europeisk bevisinhämtningsorder. [9]
- Europeiskt småmålsförfarande. [12]
- Återanvändning av upphovsrättsligt skyddat material som finns i radio- och TV-företagens programarkiv. [15]
- Ytterligare åtgärder för att motverka ordningsstörningar i samband med idrottsarrangemang. [20]
- Officialprövningens omfattning vid registrering av varumärken och firmor m.m. [28]
- Antagande av rambeslut om skydd av personuppgifter som behandlas inom ramen för polissamarbete och straffrättsligt samarbete. [30]
- Ett starkare skydd för den enskildes integritet vid kreditupplysning. [34]
- Sveriges antagande av rambeslut om ändring i rambeslut 2002/475/RIF om bekämpande av terrorism. [37]
- Nationell mobilisering mot den grova organiserade brottsligheten – överbäganden och förslag. [38]
- En förenklad revisorsgranskning vid fusion och delning av aktiebolag. [40]
- Sveriges antagande av rambeslut om erkännande och övervakning av vissa icke frihetsberövande påföljder. [42]

Utrikesdepartementet

- Överförande av startprogrammen till Swedfund. [22]

Socialdepartementet

- Införande av en rehabiliteringskedja. [3]
- Ettårsgräns för sjukpenning och införande av förlängd sjukpenning. [4]
- Från sjukersättning till arbete. [14]
- Stöd till anhöriga som vårdar och stödjer närstående. [18]
- FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. + Daisy [23]
- Flexiblares finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser. [27]
- Värdesäkring av riksnormen. [29]
- Glömda regler?
– En översyn av bestämmelserna i 2 kap. lagen om allmän försäkring m.fl. [41]
- Vissa internationella adoptionsfrågor. [44]

Finansdepartementet

- Kommunal medfinansiering av regionala infrastrukturprojekt. [11]
- Remissammanställning. Ansvarskommitténs betänkande Hållbar samhällsorganisation med utvecklingskraft (SOU 2007:10). [17]
- Förslag om ändring i lagen (2005:807) om ersättning för viss mervärdesskatt för kommuner och landsting. [31]
- Fler i arbete – grunden för framtidens välfärd. [36]

Utbildningsdepartementet

- Insatser för att öka intresset för ingenjörsvyrket. Rapport från Globaliseringsrådet. [10]
- En ny betygsskala. [13]
- Gör Sverige till ett elbilens pionjärland – Rapport från Globaliseringsrådet. [43]

Jordbruksdepartementet

- Kompletterande bestämmelser till EG:s förordning om förbud mot utsläppande på marknaden av päls av katt och hund m.m. [33]

Eftersök av trafikskadat vilt. [35]

Miljödepartementet

Stranden – en värdefull miljö. [21]

Näringsdepartementet

Godkännande av motorfordon m.m. + Bilaga. [8]

Behörighetsbevis för fritidsbåtar och fritids-
skepp. [32]

Integrations- och jämställdhetsdepartementet

Sfi-bonus

– stimulans för nyanlända invandrare att
snabbare lära sig svenska. [19]

Nationella minoritetsspråk vid domstolar och
myndigheter. Ett alternativ. [26]

Kulturdepartementet

Nya villkor för presstödet. [25]

Arbetsmarknadsdepartementet

Människohandel för arbetskraftsexploatering
m.m. – kartläggning, analys och förslag till
handlingsplan. [7]

Arbetsmiljön och utanförskapet – en tankesam-
ling för den framtida arbetsmiljöpolitiken. [16]

Bättre genomförande av EG:s byggplats-
direktiv. [24]

Ledighetsrätt för personer som arbetar med stöd
av särskilda regler om sjukersättning. [39]